

Μεταπτυχιακές σπουδές και έρευνα

Η παραγωγή καινούριας γνώσης, που αποτελεί το αντικείμενο της έρευνας, και η εξειδικευμένη εκπαίδευση σε επιστημονικούς τομείς, που αποτελεί το αντικείμενο των μεταπτυχιακών σπουδών, συνθέτουν ένα μεγάλης σημασίας δίδυμο δραστηριοτήτων των πανεπιστημίων και μια πρόκληση για νέους επιστήμονες.

του
**Περικλή
Λατινόπουλου,**
καθηγητή του Τμήματος
Πολιτικών Μηχανικών,
πρόεδρου του
Συμβουλίου Έρευνας
Πολυτεχνικής Σχολής
Α.Π.Θ.

Ένα σοβαρό δίλημμα που αντιμετωπίζει σχεδόν κάθε τελειόφοιτος φοιτητής είναι το αν θα συνεχίσει τις σπουδές του σε ανώτερο επίπεδο ή αν θα ξεκινήσει αμέσως την επαγγελματική του σταδιοδρομία. Το πλήθος και η ποικιλία των μεταπτυχιακών προγραμμάτων σπουδών που προσφέρονται από διεθνή αλλά και ελληνικά πλέον πανεπιστήμια, τα αυξημένα προσόντα που ζητούνται για διάφορες θέσεις του δημόσιου ή του ιδιωτικού τομέα, καθώς και ο ολοένα μεγαλύτερος αριθμός αποφοίτων που ακολουθούν μεταπτυχιακές σπουδές, αποτελούν ένα σύνολο εξωτερικών παραγόντων που οδηγούν συνήθως ένα νέο επιστήμονα σε θετική απόφαση για ανώτερες σπουδές.

Η εξειδίκευση της απόφασης, δηλαδή το ποιο ακριβώς πρόγραμμα μεταπτυχιακών σπουδών είναι το καλύτερο, ανοίγει έναν νέο κύκλο ερωτημάτων και αναζητήσεων που συνδέονται τώρα με εσωτερικούς παράγοντες, δηλαδή με τα προσόντα, τα ενδιαφέροντα και το μελλοντικό προγραμματισμό του κάθε ατόμου. Οι παράγοντες αυτοί ιεραρχούν τις προτιμήσεις επιλογής ανάμεσα σε συγκεκριμένα μεταπτυχιακά προγράμματα. Όμως, πριν από αυτή την επιλογή εμφανίζεται και ένα ακόμα δίλημμα: μεταπτυχιακό πρόγραμμα ειδίκευσης ή διδακτορική διατριβή;

Κομβικό στοιχείο στη διαφοροποίηση των μεταπτυχιακών προγραμμάτων ειδίκευσης από αυτά που οδηγούν στη λήψη διδακτορικού διπλώματος αποτελεί η έρευνα. Βέβαια, και στις δύο περιπτώσεις τα ουσιαστικά οφέλη για μια μελλοντική σταδιοδρομία φαίνεται να είναι κοινά: αύξηση του όγκου των γνώσεων, εξειδίκευση γνώσης, ανάπτυξη και βελτίωση ικανοτήτων και δεξιοτήτων. Ωστόσο, ο προσανατολισμός των αντίστοιχων σπουδών διαφέρει αισθητά, καθώς τα προγράμματα ειδίκευσης έχουν κατά κανόνα επαγγελματική κατεύθυνση, ενώ η εκπόνηση διδακτορικής διατριβής αποτελεί προετοιμασία για ενασχόληση με ερευνητική δραστηριότητα.

Συνοπλοποιώντας ότι τα προγράμματα ειδίκευσης είναι μικρής διάρκειας (1-2 χρόνια) ενώ μια διδακτορική διατριβή απαιτεί τουλάχιστον τρία χρόνια για να ολοκληρωθεί, η επιλογή του νέου επιστήμονα θα πρέπει να είναι απόλυτα συνειδητή και συσχετισμένη με την προσωπική επιθυμία για τη σταδιοδρομία του. Έτσι, εάν στοχεύει σε μια ερευνητικού χαρακτήρα επαγγελματική ενασχόληση, τότε η επιλογή του διδακτορικού αποτελεί μονόδρομο. Σε κάθε άλλη περίπτωση οι μεταπτυχιακές σπουδές ειδίκευσης συνιστούν μια ρεαλιστική από άποψη χρόνου και ουσίας επιλογή.

Ερευνητική ενασχόληση μεταπτυχιακών φοιτητών

Σε αρκετές περιπτώσεις πανεπιστημιακών τμημάτων η απευθείας (μετά τις προπτυχιακές σπουδές) έναρξη εκπόνησης διδακτορικής διατριβής δεν είναι δυνατή. Ο λόγος είναι ότι πρέπει να προηγηθεί μια προετοιμασία του υποψήφιου διδάκτορα, τόσο σε γνώση όσο και σε ανάπτυξη ικανοτήτων και δεξιοτήτων για τη διεξαγωγή έρευνας. Αυτό επιτυγχάνεται με έναν από τους εξής δύο τρόπους:

- με την αρχική παρακολούθηση ορισμένων μαθημάτων για τη διεύρυνση των γνώσεων και σειρές σεμιναρίων για τις ικανότητες και δεξιότητες, που είναι ενσωματωμένα στο πρόγραμμα σπουδών του διδακτορικού, ή
- με την υποχρέωση παρακολούθησης ενός προγράμματος ειδίκευσης, που είτε αποτελεί μέρος του προγράμματος σπουδών του διδακτορικού είτε είναι ανεξάρτητο απ' αυτό.

Για τον παραπάνω λόγο αρκετά προγράμματα ειδίκευσης περιλαμβάνουν στην εκπαιδευτική τους διαδικασία μαθήματα, σεμινάρια κ.τ.λ. –υποχρεωτικά ή επιλογής– που αφορούν στην κατάρτιση σε ζητήματα έρευνας. Γενικά, η επαφή των μεταπτυχιακών φοιτητών των προγραμμάτων ειδίκευσης με την έρευνα κλιμακώνεται κατά περίπτωση, ανάλογα με το αντικείμενο και το περιεχόμενο των διδασκόμενων μαθημάτων αλλά και με το είδος των ατομικών εργασιών που εκπονούνται.

Μία σημαντική ευκαιρία να ασχοληθεί κάποιος σοβαρά με ερευνητικό έργο στη διάρκεια των σπουδών του σε πρόγραμμα ειδίκευσης είναι αυτή της εκπόνησης της διπλωματικής εργασίας. Εφόσον μάλιστα επιβλέπων της διπλωματικής είναι ένας έμπειρος και δραστήριος στην έρευνα καθηγητής, το «πείραμα» αυτό μπορεί να αναδείξει μια πιθανή κλίση και ιδιαίτερες ικανότητες για ερευνητική δουλειά του νέου επιστήμονα. Έτσι, αυτός θα μπορέσει να αποφασίσει πιο συνειδητά για το μέλλον του και ειδικότερα για το αν θα συνεχίσει για διδακτορικό δίπλωμα και για σταδιοδρομία ερευνητή ή όχι.

Επιπλέον, σε πανεπιστημιακά τμήματα των οποίων το προσωπικό ασχολείται ενεργά με την έρευνα, μεταπτυχιακοί φοιτητές που διακρίνονται για τις επιδόσεις τους έχουν καλές πιθανότητες να συμμετέχουν κατά τη διάρκεια των μεταπτυχιακών τους σπουδών σε τρέχουσες ερευνητικές δραστηριότητες. Αυτή η ευκαιρία είναι χρήσιμη τόσο για μια πιο στενή επαφή με την έρευνα, όσο και για μια οικονομική ανταμοιβή, εάν η υπόψη έρευνα είναι χρηματοδοτούμενη.

Σύνδεση έρευνας και μεταπτυχιακών σπουδών

Η συνύπαρξη ερευνητικής δραστηριότητας και μεταπτυχιακών σπουδών στο περιβάλλον μιας ακαδημαϊκής μονάδας είναι σαφώς ωφέλιμη για όλα τα εμπλεκόμενα άτομα. Στο επίπεδο των διδακτορικών διατριβών η ερευνητική δραστηριότητα του προσωπικού της μονάδας αποτελεί εγγύηση για την επιτυχία των υποψήφιων διδασκόντων. Από την άλλη μεριά, μια καλού επιπέδου ομάδα υποψήφιων διδασκόντων αποτελεί το βασικό συνεργάτη του μόνιμου προσωπικού στην εκπόνηση ερευνητικών έργων που προάγουν το κύρος και την αξία της μονάδας.

Στο επίπεδο των προγραμμάτων ειδίκευσης, η διδασκαλία καθηγητών που ασχολούνται με επίκαιρα ερευνητικά ζητήματα έχει θετικό αποτέλεσμα στους μεταπτυχιακούς φοιτητές που καταρτίζονται από «πρώτο χέρι» στα ζητήματα αυτά. Αν επιπλέον, όπως αναφέρθηκε και νωρίτερα, κάποιος φοιτητής αξιοποιήσει με διάφορους τρόπους τη σύνδεση της έρευνας με το πρόγραμμα σπουδών τους και εμπλακούν με επιτυχία στην ερευνητική διαδικασία, είναι πιθανό να παραμείνουν ως νέοι ερευνητές στο πανεπιστήμιο για μεγαλύτερο χρονικό διάστημα.

Η συγκράτηση νέων ερευνητών στο πανεπιστήμιο με στόχο την προετοιμασία τους για ερευνητική σταδιοδρομία αποτελεί προσφορά στους ίδιους αλλά και στην κοινωνία. Αυτοί θα είναι τα μελλοντικά στελέχη των ακαδημαϊκών ιδρυμάτων αλλά και άλλων ερευνητικών οργανισμών που –ίσως αργά αλλά πάντως σταθερά– αυξάνονται σε αριθμό, τόσο στην Ελλάδα, όσο και διεθνώς.

Η Πολυτεχνική Σχολή του Α.Π.Θ.

Σε πολύ μεγάλο βαθμό, όλα τα θετικά χαρακτηριστικά της σύνδεσης της έρευνας με τις μεταπτυχιακές σπουδές που αναφέρθηκαν νωρίτερα ισχύουν στην Πολυτεχνική Σχολή του Α.Π.Θ. Η σχολή έχει να επιδείξει

ΠΗΓΗ: ΦΩΤ. ΑΡΧΕΙΟ ΜΕΤΑΠΤ. ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ Π.Π.Β.Α.

τόσο μια αξιόλογη ερευνητική δραστηριότητα όσο και ένα πλέγμα προγραμμάτων μεταπτυχιακών σπουδών που προσφέρουν πολλές δυνατότητες για τη συνέχιση της εκπαίδευσης νέων μηχανικών και επιστημόνων.

Αναλυτικά στοιχεία μπορούν να βρεθούν στην πρόσφατη έκδοση «*Η έρευνα στην Πολυτεχνική Σχολή του Α.Π.Θ.: χαρτογράφηση του δυναμικού και των δυνατοτήτων*», που έγινε με επιμέλεια του Συμβουλίου Έρευνας της σχολής.

Τα επιμέρους κείμενα για τα διάφορα μεταπτυχιακά προγράμματα που προσφέρουν –αυτοδύναμα ή συνεργασία με άλλα– τα τμήματα της σχολής, τα οποία δημοσιεύονται στο παρόν τεύχος του «Πολυμήχανου», σκιαγραφούν πολύ διακριτά τα θετικά τους γνωρίσματα: την επικαιρότητα και τη χρησιμότητα του γνωστικού τους αντικείμενου, τη διεπιστημονικότητα ή την εξειδίκευση, την εκπαιδευτική μεθοδολογία, το υψηλό επίπεδο ανθρώπινου δυναμικού και υποδομών, τη χρησιμότητα στην επαγγελματική αποκατάσταση των αποφοίτων και την για όλα αυτά μεγάλη ζήτηση από νέους μηχανικούς αλλά και επιστήμονες άλλων ειδικοτήτων.

Είναι, λοιπόν, λογικό να είναι κανείς αισιόδοξος για το μέλλον, εφόσον η ερευνητική δραστηριότητα και η αντίστοιχη εκπαιδευτική σε μεταπτυχιακό επίπεδο συνεχίσουν να αναπτύσσονται με τους ίδιους ή και καλύτερους ρυθμούς και ταυτόχρονα να υποστηρίζουν η μια την άλλη. Επιμέρους αδυναμίες, ατέλειες και ελλείψεις, που εμφανίζονται ίσως σε κάποιες συνιστώσες αυτού του ειδικού ακαδημαϊκού μορφώματος, είναι δυνατό να αντιμετωπισθούν τόσο από κάθε τμήμα χωριστά, όσο και από τη σχολή ως σύνολο με την ενίσχυση της συνέργιας. Και πάνω απ' όλα με μια πιο δίκαια αναγνώριση και ανάλογη υποστήριξη της πολιτείας.

π

Όλα τα θετικά χαρακτηριστικά της σύνδεσης της έρευνας με τις μεταπτυχιακές σπουδές ισχύουν στην Πολυτεχνική Σχολή, που έχει να επιδείξει μια αξιόλογη ερευνητική δραστηριότητα και ένα πολύ ενδιαφέρον πλέγμα προγραμμάτων μεταπτυχιακών σπουδών για νέους μηχανικούς και άλλους επιστήμονες.